

29.07.2019

prof. zw. dr hab. Włodzimierz Anioł
Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych
Uniwersytet Warszawski

O C E N A

dorobku naukowego i tematycznego cyklu publikacji dr. Bartosza Pielińskiego w związku z Jego postępowaniem habilitacyjnym w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce

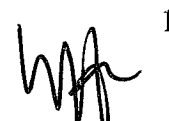
I. Ocena aktywności naukowej

Pan dr Bartosz Pieliński jest politologiem i socjologiem, absolwentem studiów w zakresie tej ostatniej dyscypliny na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie otrzymał dyplom magisterski w 2002 r. Sześć lat później, w 2008 r. uzyskał stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW na podstawie rozprawy pt. *Wschodnio-azjatyckie państwo dobrobytu. Polityka społeczna w południowo-wschodniej Azji jako synteza tradycji i nowoczesności*¹. Od 2009 r. jest zatrudniony na stanowisku adiunkta w Instytucie Polityki Społecznej na tymże wydziale (obecnie Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych), pełniąc tam ponadto od 2016 r. funkcję wicedyrektora ds. badań naukowych i współpracy z zagranicą

Problematyka badawcza Habilitanta mieści się w interdyscyplinarnych – łączących wiedzę politologiczną z innymi naukami społecznymi, w tym zwłaszcza socjologią – badaniach nad polityką społeczną. Jego zainteresowania naukowe po uzyskaniu stopnia doktora koncentrowały się zwłaszcza na trzech obszarach.

1. Główne pole to niewątpliwie **instytucjonalna analiza polityki społecznej** odwołująca się do dorobku tzw. nowego instytucjonalizmu. W tym zakresie mieści się też złożony

¹ W wersji zmodyfikowanej została ona opublikowana cztery lata później w formie książki: B. Pieliński, *Między Japonią i Singapurem. Rozwój polityki społecznej w Azji Wschodniej*, Elipsa, Warszawa 2013.

 1

z 11 pozycji tematyczny cykl publikacji przedstawiony jako główne osiągnięcie naukowe w postępowaniu habilitacyjnym (o którym więcej za chwilę w pkt. II).

2. **Badania nad trzecim sektorem**, w tym szczególnie międzynarodowe analizy porównawcze oraz problematyka przedsiębiorczości społecznej. Aktywność w tej dziedzinie była ściśle związana z udziałem Habilitanta, począwszy od 2010 r. aż do dzisiaj, w 5 międzynarodowych programach i sieciach badawczych, głównie o zasięgu europejskim (w tym w ramach VII Ramowego Programu Komisji Europejskiej – projekt dot. wpływu trzeciego sektora na rozwój społeczno-gospodarczy), ale i w szerszym wymiarze, bo projekt *Philanthropication thru Privatization* był koordynowany przez amerykański Johns Hopkins University. Efektem tych prac było m.in. współautorstwo 2 zagranicznych publikacji w wysoko punktowanych czasopismach znajdujących się w bazie JRC lub na liście ERIH i mieszczących się w części A resortowej listy czasopism naukowych. W sumie plonem badań Habilitanta w tej dziedzinie ukazało się 10 tekstów (a ściślej mówiąc prawdopodobnie 9, jeśli zważyć że 1 zespołowy artykuł ukazał się w dwóch wersjach językowych - angielskiej w czasopiśmie i hiszpańskiej w tomie zbiorowym - a mających bliźniacze tytuły i podobną objętość), w tym 2 współautorskie monografie z 2013 i 2016 r.
3. **Badania nad polityką społeczną w Azji Wschodniej**, będące kontynuacją zainteresowań z czasów prac nad doktoratem. W tym nurcie, obok tzw. książki podoktoratowej z 2013 r., doliczyłem się z kolei 5 publikacji (a nie 4, jak anonsuje w autoreferacie chyba nieściśle Habilitant) – poza jednym autorskim udziałem w pracy zbiorowej, są to 4 artykuły w krajowych pismach sytuowanych w części B listy, przy czym 2 z nich są obcojęzyczne (jeden wydrukowano po angielsku, a drugi po mandaryńsku).

Na dorobek publikacyjny dr. B. Pielnińskiego po obronie doktoratu składa się zatem, według moich obliczeń, łącznie 26 pozycji naukowych, z czego 9 jest obcojęzycznych. Oprócz wspomnianej autorskiej monografii podoktoratowej są to dwie anglojęzyczne współautorskie publikacje zwarte oraz 23 samodzielnych lub napisanych wspólnie z innymi badaczami rozdziałów w tomach zbiorowych i artykułów w periodykach specjalistycznych. (Nawiasem mówiąc, dołączony do dokumentacji wykaz opublikowanych prac naukowych Habilitanta zawiera w tych rachunkach pewne nieścisłości, ponieważ w cz. II B) ma wadliwą numerację, a ponadto pomija uwzględnioną w autoreferacie pozycję ogłoszoną w 2015 r. w ramach serii „ICSEM Working Papers”).

W mojej ocenie powyższy łączny dorobek publikacyjny pod względem ilościowym – a w jeszcze większym stopniu jakościowym – w pełni odpowiada kryteriom wymaganym w celu uzyskania wnioskowanego awansu naukowego. Jednocześnie, na jeszcze umiarkowany, ale obiecujący odbiór tego dorobku w środowisku naukowym i literaturze przedmiotu wskazują wskaźniki z bazy Web of Science: 10 cytowań (bez autocytowań; w innym miejscu wykazu 11) oraz indeks Hirscha – 2. Sumaryczny impact factor według listy Journal Citation Reports (JCR) wyniósł 1,097.

Wyrazem uznania dla kompetencji naukowych dr. B. Pielińskiego jest m.in. zapraszanie go do przygotowania recenzji tekstów przedkładanych do druku w renomowanych czasopismach o zasięgu międzynarodowym (3 opinie dla „International Journal of Sociology and Social Policy” i „International Management”), niezależnie od recenzowania artykułów na potrzeby kilku polskich periodyków.

W związku ze swoimi badaniami Habilitant wielokrotnie uczestniczył w zagranicznych konferencjach naukowych i innych przedsięwzięciach ekspercko-popularyzatorskich, jak np. jako współprowadzący warsztaty w Londynie, Paryżu i Berlinie w ramach projektu *Janusz Korczak w starej i nowej Europie*, gdzie pokazywał podobieństwa między dokonaniem Korczaka a analizami instytucjonalistki i noblistki Elinor Ostrom (o czym, nawiasem mówiąc, załączony do wniosku szczegółowy wykaz prac i osiągnięć zbędnie informuje w dwóch miejscach – w cz. III A) oraz Q) pkt 9). Od 2010 r. dr B. Pieliński wygłosił swoje referaty na 13 konferencjach, z czego aż 9 miało charakter międzynarodowy i prezentacje odbywały się po angielsku, m.in. w Finlandii, Holandii, Niemczech i Szwecji.

Dr Bartosz Pieliński był współorganizatorem wielu wydarzeń naukowych - seminariów, konferencji, w tym w organizowanych ramach europejskiej sieci ESPAnet. Brał aktywny udział w inicjowaniu międzynarodowych sieci i konsorcjów badawczych, skupiających badaczy trzeciego sektora oraz zajmujących się gramatyką instytucjonalną (zapoczątkowana w 2018 r. obiecująca inicjatywa Institutional Grammar Research Initiative). Jest członkiem trzech organizacji i towarzystw naukowych (Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej, International Society for Third-Sector Research). Występuje również w roli eksperta i recenzenta, przygotowując opracowania i opinie m.in. na potrzeby ministerstw (MPiPS, MSZ), Uniwersytetu Warszawskiego (nt. Kliniki Usług Społecznych oraz Inkubatora UW), a także innych odbiorców krajowych (np. Instytut Spraw Publicznych, Krajowa Rada Spółdzielcza) i zagranicznych (East-West Management Institute).

Doświadczenie dydaktyczne Habilitanta obejmuje prowadzenie ćwiczeń, konwersatoriów i wykładów w rodzimym Instytucie Polityki Społecznej UW (szkoda, że dokumentacja nie podaje ile i jakie były to przedmioty). Jego osiągnięcia w dziedzinie dydaktyki polegają także na zaangażowaniu w projekty unowocześniające proces nauczania studentów na uczelni, m.in. poprzez wdrażanie zajęć w nowatorskiej formule *service learning* oraz powstawanie prac licencjackich i magisterskich, które w większym stopniu odpowiadałyby na zapotrzebowanie instytucji zewnętrznych (projekt pt. *Aplikacyjne prace dyplomowe*).

W sumie dorobek naukowy - i szerzej: akademicki - dr. Bartosza Pielnińskiego oceniam jako bardzo znaczący. Stanowi on twórczy wkład do polskich badań w dziedzinie nauk społecznych i politologii, zwłaszcza w zakresie studiów nad polityką społeczną. W okresie po uzyskaniu doktoratu wykazywał on istotną aktywność naukową, o czym świadczy wykaz publikacji oraz uczestnictwo w wielu projektach badawczych, w tym charakterze międzynarodowym. W szczególności przedstawiony przez Habilitanta do oceny w postępowaniu cykl publikacji jest moim zdaniem znacznym wkładem w rozwój dyscypliny nauki o polityce, a tym samym stanowi osiągnięcie naukowe, o którym mówi art. 16 ust. 2 ustawy z 14.03.2003 r.

II. Ocena tematycznego cyklu publikacji pt. *Od instytucjonalizmu historycznego do gramatyki instytucjonalnej. Poszukiwanie specyfiki instytucjonalnych badań nad dobrostanem jednostek*

Przedmiotem i głównym celem cyklu jest – jak pisze Autor w autoreferacie – zamiar, by „z jednej strony, uchwycić w jaki sposób przedstawiciele poszczególnych odmian nowego instytucjonalizmu postrzegają rzeczywistość społeczną i ją badają, z drugiej strony, która z owych odmian wraz z właściwym dla niej ujęciem życia społecznego najlepiej odpowiada poznawczym potrzebom polityki społecznej” (str. 3). Krytyczna analiza różnych nurtów instytucjonalizmu prowadzi Habilitanta do wniosku, że szczególną użytecznością w analizie kwestii związanych z polityką społeczną wykazuje się instytucjonalizm racjonalnego wyboru, zwłaszcza zaś podejście wypracowane przez amerykańską noblistkę Elinor Ostrom, zwane ramą *Institutional Analysis and Development* (IAD), a wykorzystywane głównie do badania procesów zarządzania wspólnymi zasobami.

Cykl składa się z 11 autorskich tekstów (z czego jeden ma drugiego współautora) pomieszczonych w książkach zbiorowych i krajowych czasopismach naukowych w latach 2009-2018. Zbiór ten obejmuje szeroki zakres wątków. Poczynając od empirycznych studiów

przypadku konkretnych instytucji (proces urynkowania amerykańskiego Federalnego Narodowego Stowarzyszenia Hipotecznego, wpływ liberalizacji handlu na zmniejszanie ubóstwa), poprzez krytyczne spojrzenie na różne teoretyczne odmiany nowego instytucjonalizmu (racjonalnego wyboru, historyczny, socjologiczny, dyskursywny, a nawet wyróżniany osobno feministyczny), aż po bardziej szczegółowe rozważania metodologiczne i empiryczne – związane z próbami „dostrojenia” dorobku E. Ostrom (IAD) do analizy polityki społecznej, poprzez odwołanie się do i z pomocą takich różnych konceptów jak: podkreślające znaczenie możliwości wyboru jednostki *capability approach* Amartya Sena, osadzona w komunitaryzmie (A. Etzioni, M. Walzer, M. Sandel) ekonomia społeczna, idea koprodukcji (V. Pestoff) czy w końcu gramatyka instytucjonalna, będąca skądinąd elementem IAD. To ostatnie narzędzie zostało zastosowane w ostatnim tekście cyklu (nr 11) do analizy ewolucji sankcji socjalnych w polskim ustawodawstwie społecznym.

Moim zdaniem jest to spójny cykl publikacji w logiczny i w sumie udany sposób poszukujący odpowiedzi na pytanie: jakimi przede wszystkim instytucjami powinni zajmować się badacze polityki społecznej oraz które ujęcia neoinstytucjonalne okazują się w tej dziedzinie stosunkowo najbardziej adekwatne? Habilitant stawia tezę, że we wskazanej perspektywie analizie winny być poddawane wszystkie instytucje, które istotnie oddziałują na dobrostan jednostek i innych ważnych podmiotów społecznych.

Przedstawione do oceny teksty opierają się na bogatej literaturze przedmiotu, w dużym stopniu anglojęzycznej. W polskich naukach społecznych neoinstytucjonalizm był analizowany i aplikowany głównie, choć nie tylko, przez socjologów (prace P. Chmielewskiego, A. Kamińskiego, W. Morawskiego, K. Gadowskiej, M. Pawlaka, I. Sadowskiej), ale nikt dotychczas nie podejmował i nie drążył tej problematyki z punktu widzenia polityki społecznej tak konsekwentnie i systematycznie jak dr Bartosz Pielński. W tym oryginalnym zamiarze badawczym i podejściu upatruję zatem podstawowy walor i naukowe nowatorstwo cyklu publikacji Habilitanta, i w tym sensie niewątpliwie wypełnia on lukę w krajowej literaturze i zasobach wiedzy, w szczególności zaś na gruncie badań politologicznych.

Czyni to kompetentnie, z dużym znawstwem zagadnień empirycznych i teoretycznych, starając się pokazać różne złożone relacje i wielowymiarowe zależności łączące funkcjonowanie wybranych instytucji z polityką społeczną. Przeprowadzone w cyklu publikacji analizy przynoszą wiele interesujących i niebanalnych spostrzeżeń i ustaleń.

Chociaż jednocześnie - przechodząc teraz do paru refleksji polemicznych - niektóre zawarte tam twierdzenia i wnioski mogą wydawać się kontrowersyjne, zbyt daleko idące, czasem nadmiernie samokrytyczne, bądź zwyczajnie nie do końca klarowne. Przykładem może być zdanie na str. 11 autoreferatu: „Dokonana przeze mnie krytyczna analiza trzech głównych odmian nowego instytucjonalizmu nie tylko nie wyjaśniła, które instytucje powinny być objęte analizami z zakresu polityki społecznej, ale co gorsza doprowadziła do zakwestionowania możliwości realizacji polityki społecznej oraz przygniotła wielością możliwych interpretacji samego pojęcia instytucji”.

Habilitant pozostaje pod niewątpliwym urokiem i wpływem (być może czasem przesadnym) myśli Elinor Ostrom i szerzej – instytucjonalizmu racjonalnego wyboru. Co prowadzi go niekiedy do dyskusyjnych uproszczeń w pojmowaniu polityki społecznej jako działalności skoncentrowanej (jakoby) tylko i wyłącznie na jednostce oraz jej możliwościach wyboru i dobrostanie. Sam Autor nazywa tę wizję owej polityki jako „silnie” liberalną i „redukcjonistycznym spojrzeniem na analizy związane z polityką społeczną” (artykuł nr 10 w cyklu publikacji z 2018 r., str. 189). Już jednak w autoreferacie Habilitant nieco dystansuje się od takiego zawężającego ujęcia twierdząc, że neoinstytucjonalna inspiracja w badaniach nad polityką społeczną powinna polegać na potrzebie analizowania sposobów oddziaływania reguł życia społecznego na dobrostan różnych podmiotów, a więc nie tylko jednostek, które zresztą eksponuje sam tytuł przedstawionego w postępowaniu cyklu publikacji. (Skądinąd ciekawe i cenne jest zaprezentowanie przez dr. Pelińskiego w obszernym autoreferacie kolejnych etapów trwającego prawie dekadę projektu badawczego, pewnych przewartościowań swojego wcześniejszego stanowiska, a więc całego procesu „dojrzewania” i dochodzenia do finalnych ustaleń).

Nie do końca przekonująca pozostaje dla mnie jednak teza Habilitanta, że uwaga badaczy polityki społecznej „powinna się koncentrować na tych regułach życia społecznego, które obowiązują nas w naszym codziennym życiu” - czyli tzw. reguł-w-użyciu (*rules-in-use* wedle terminologii E. Ostrom) – bo, jak twierdzi, to one „ostatecznie mają największy wpływ na nasz dobrostan” (str. 22). Wydaje się to też uproszczenie, pozostawiające na boku zainteresowań nauki o polityce społecznej funkcjonowanie reguł prawnych czy innych zasad i mechanizmów na poziomie operacyjnym, co Habilitant byłby skłonny pozostawić do analizy innym dyscyplinom. Byłoby to więc znów niepotrzebne chyba zawężenie pola badawczego do tych aspektów, które są bezsprzecznie ważne (i akcentowane w takich głośnych pracach jak *Street-Level Bureaucracy* M. Lipsky’ego o biurokracji „pierwszego kontaktu” w usługach

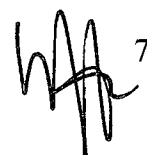
publicznych z 2010 r., czy na polskim gruncie książka *Obywatel spotyka państwo* K. Sztandar-Sztanderskiej z 2016 r.), ale przecież daleko nie jedyne.

Innym przykładem zbyt kategorycznej czy tylko nieściślej opinii może być twierdzenie wskazujące na „fatalizm, charakterystyczny chociażby dla badaczy związanych z instytucjonalizmem historycznym, sugerujący, że nie da się przeprowadzić żadnej skutecznie intencjonalnej zmiany społecznej” (str. 23). Tymczasem warto pamiętać, że instytucjoniści historyczni zakładają i przewidują przecież występowanie i dokonywanie istotnych zmian społecznych – i to także tych intencjonalnych, a nie tylko zupełnie przypadkowych i nieprzewidywalnych – co wyrażają stosowane przez nich formuły *path-breaking*, *path-departing*, *path-creating* czy *path-shifting*. Pewną nieściśłością jest dla mnie również niezbyt precyzyjne – i przez to czasem mylące – posługiwanie się zazwyczaj przez Habilitanta pojęciem „polityka społeczna” w znaczeniu nie tylko działalności praktycznej, ale także nauki o polityce społecznej jako autonomicznej gałęzi wiedzy i badań dotyczących jednej z sektorowych polityk publicznych.

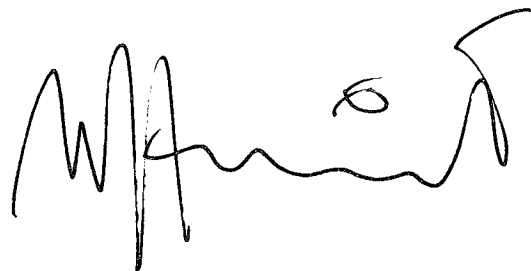
Wszystko to są jednak tylko mniej istotne drobiazgi bądź uwagi polemiczne, które w żaden sposób nie umniejszają mojej wysokiej oceny ogólnej przedstawionego do zrecenzowania cyklu publikacji. Ma on duże wartości poznawcze i zawiera szereg cennych rozważań i konkluzji. Dr B. Pieliński w udany sposób łączy w nim spojrzenia politologa, socjologa i badacza polityki społecznej. Z recenzenckiego obowiązku dodam, iż publikacje Habilitanta są pisane z reguły precyzyjnym i czytelnym językiem, ich struktura jest logiczna, a zawarte w nich wywody są zdyscyplinowane i przejrzyste.

III. Konkluzja

Reasumując, niezależnie od sformułowanych wyżej zastrzeżeń i uwag polemicznych, pragnę stwierdzić, iż dr Bartosz Pieliński z dużym powodzeniem podejmuje w swym dorobku naukowym i zaprezentowanym jako osiągnięcie habilitacyjne cyklu publikacji bardzo istotne, a jednocześnie słabo obecne w polskiej literaturze politologicznej zagadnienia związane z instytucjonalną analizą rzeczywistości społecznej i polityk publicznych, jak również ze specyfiką funkcjonowania trzeciego sektora i badaniami komparatystycznymi. Z Jego rozległą wiedzą na te tematy i znajomością stosownej literatury przedmiotu idzie w parze duża umiejętność integrowania wyników badań, jakie prowadzone są w ramach różnych dyscyplin w obrębie nauk społecznych, dojrzałość teoretyczno-metodologiczna oraz właściwe opanowanie warsztatu naukowego. W osobie Habilitanta polskie środowisko

A handwritten signature in black ink, consisting of stylized, overlapping letters, followed by a small number '7' to its right.

akademickie zyskuje solidnego i wnikliwego badacza, w pełni przygotowanego do samodzielnej pracy naukowej, który – w moim przekonaniu – całkowicie spełnia ustawowe wymogi przewidziane dla uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce.

A handwritten signature in black ink, consisting of several stylized, overlapping loops and curves, positioned to the right of the main text block.